

Üniversite Öğrencilerinin E-Kitap Okuma Alışkanlıkları

*Metin ELKATMIŞ**

Öz

Teknolojinin kitaba izdüşümü olan e-kitap olgusu modern çağın yeni okuma biçimini oluşturmaktadır. Bu çalışmanın öncül amacı da üniversite öğrencilerinin e-kitap okuma alışkanlıkları olarak belirlenmiştir. Söz konusu amaca ulaşmak için çalışma nitel veri toplama teknikleri içerisinde yer alan, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma evrenini, 2019-2020 öğretim yılında Kırıkkale Üniversitesinde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler frekans değerleri alınarak tablolaştırılmıştır. Buna göre araştırmada, üniversite öğrencileri arasında e-kitap okuma aracına sahip olma düzeyi oldukça düşüktür. Katılımcıların büyük çoğunluğu okumalarını cep telefonu üzerinden gerçekleştirmektedirler. Buna karşın basılı kitaplar halen en çok tercih edilen okuma araçları olarak yerini korumaktadır. Yine katılımcıların büyük çoğunluğunun e-kitap ya da bilgisayar üzerinden okumalarını kısa aralıklarla yaptıkları ve baştan sona bir kitabı okumadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca e-kitabın gözü ve bedeni yorması gibi nedenlerle tercih edilmediği de belirlemeler arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Üniversite, e-kitap, okuma, okuma alışkanlığı

E-Book Reading Habits of University Students

Abstract

Being the projection of technology to books, e-book phenomenon, forms new reading style of modern age. Primary aim of this study is specified as e-book reading habits of university students. To achieve this aim, this study is carried out by semi-structured interview method, one of qualitative data collecting techniques. Study area of the research includes the students at Kırıkkale University in 2019-2020 Academic year. The collected data in the study is presented in tables by obtaining frequency values. Accordingly, level of having an e-book reading tool is quite low among university students. The majority of participants read over mobile phones. Notwithstanding, printed books remain as most preferred reading tool. Again, it is observed that majority of participants read through e-book or computer in short intervals and do not read until the end. Besides, it was found out that e-book was is not preferred due to reasons such as eye and body fatigue.

Keywords: University, e-book, reading, reading habits

Giriş

“İlginç zamanlarda yaşayalım.” Çinlilere ait olduğu söylenen bu temenni cümlesi birisine beddua etmek amacıyla kullanılmış. Beddua ile ilgili kısmı değil ancak ifade ettiği gerçek tamda 21. yüzyılın karakteristiğini yansıtmaları bakımından konumuzla doğrudan ilgili durmaktadır. Zira bilgi, teknoloji ve internetin bir araya gelmesi ile oluşan sinerji her şeyin dijital ve akıllı bir hal almasını beraberinde getirdi. Kuşkusuz ilginçlik de burada başlamaktadır. Alışlagelen hayat normalarının dijital ortamlara taşınması yeni ve farklı bir kültürün oluşmasını da beraberinde getirmektedir. E-devlet, e-imza, e-banka, e-okul, e-yazı, e-okuma, e-kitap gibi bilgisayar teknolojisinin oluşturduğu yeni yaşam

*Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, metinelkatmis@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6132-8865

biçimi ilginçliğin boyutunu göstermesi bakımından pek çok örnekten bazıları olarak gösterilebilir. Başka bir anlatımla hayat her geçen gün artarak dijital bir ekosisteme doğru yol almakta. Söz konusu bu ekosistem bilginin asırlardır en sadık taşıyıcısı olan kitap olgusunu da etkilemiştir.

Türk Dil Kurumu güncel sözlüğüne göre (TDK, 2011) kitap, herhangi bir konuda yazılmış, ciltli veya ciltlessiz olarak bir araya getirilmiş, basılı veya yazılı kâğıt yaprakların bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu tanım dikkate alınacak olursa kitap iki kapak arasına yerleştirilmiş kâğıt kümelerinden oluşmaktadır. Geleneksel olarak bilginin nesnesi olan bu araç temelde kâğıt ve yazı teknolojilerinin birleşiminden oluşmaktadır. Ne var ki söz konusu bu betimleme günümüzde eksik bir tanım olarak durmaktadır. Zira bilgisayar teknolojileri kitabın geleneksel formunu da değiştirmektedir. Literatürde e-kitap, elektronik kitap, z-kitap gibi tamlamalarla yeni kitap olgusu kavramsallaştırılmaya çalışılmaktadır.

Oldukça yeni bir olgu olması nedeniyle e-kitabın ne olduğuna ilişkin literatürde birtakım farklılıkların ve karmaşanın yaşandığı da görülmektedir. Genel olarak elektronik ve kitap sözcüklerinin birleşiminden oluşmasına istinaden kitabın elektronik hali olarak algılanmaktadır. Ne var ki bu yeni okuma aracını yalnızca teknolojik bir nesne olarak görmek içeriğin ve beraberinde gelen farklılığın iskanlanması anlamına gelecektir. Buna göre e-kitap, özellikle bir bilgisayar monitöründen ya da özel e-kitap okuma araçlarından okunmak üzere tasarlanmış kitaplardan oluşan sayısal dosyalardır (Dündar, 2011). Singh ve Matsui (2018) ise e-kitabı, elektronik cihazlarla depolanabilen, yayınlanabilen ve dağıtılabilen metin, görüntü ve diğer malzemelerden oluşan dijital içerik olarak tanımlarken Mattison (2002), çevrimiçi olarak okunması veya taşınabilir bir cihaza indirilmesi için dijital biçimde sunulan basılı kitaba benzer bir monograf olarak tanımlamıştır. Wang ve Bai (2016) basılı kitabın dijital olarak çoğaltılması olarak görürken Abbott ve Kelly (2004) ise tam aksini iddia ederek basılı bir yayının dijital forma dönüştürülmüş bir versiyonu olarak basite indirgenmemesi gerektiğini, zira bundan çok daha kompleks bir yapıda olduğunu ifade etmiştir. Onlara göre e-kitapların doğasında okuyucuya multimedya, ilgili web sayfası bağlantıları gibi bir dizi özellik sunma yeteneğinin yanında kullanıcıya etkileşim imkânı veren, arama özellikleri ile metin boyutunu değiştirmek ya da metni özel okuyucuların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde sese dönüştürmek gibi birtakım kişiselleştirme fonksiyonlarına sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Önder ise (2011) elektronik kitap tanımlarını dört grupta toplayarak yaptığı tasniften birisinde e-kitabı, ekranı bulunan herhangi bir aygıtta ya da özel bir donanımda görüntülenebilen elektronik içeriktir şeklinde ifade etmektedir. Hawkins ise (2000) e-kitabı herhangi bir kitabın içeriğine elektronik formda erişim olanağı veren kitaplar olarak tanımlamaktadır. Özetle e-kitap, okuma materyali nesnesinin kâğıt ve yazı teknolojilerinden çıkarak dijital platforma evrilmesidir. Bu çalışmada tüm resmi uygulamalarda ve genel kullanımda yaygın olan ve elektroniğin e'si ile sembolize edilen e-kitap yaklaşımı kullanılacaktır.

Getirilen tanımlara bakıldığında da elektronik kitap ne salt bir bilgisayarlık mühendisliği ne de yazarlık işi olarak görülmemektedir. Elektronik kısmı daha çok bilgi teknolojilerinin yani yazılımın ve donanımın işi iken kitap kısmı geleneksel yazarlığın ve yazının bir parçasını gerektirmektedir. Bu anlamda temelde üç farklı bileşenin bir araya gelmesi ile oluşan bu yapı yazılım, donanım ve içerik olmak üzere formüle edilmektedir.

İçerik bileşeni, e-kitabın içerdiği bilgilerin (metin, grafik, resim ve diğer) sayısal ortamda çalıştırılabilir dosyalar haline dönüştürülmesini ifade eder. Yazılım bileşeni, e-kitap içeriğinin, e-kitabı okumak için seçilen donanımda gösterimini sağlayan, dolaşım, arama, not alma gibi fonksiyonları kullanılabilir hale getiren programlardır. E-kitap teknolojisinin donanım bileşeni; masaüstü, dizüstü ve tablet bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve e-kitap okuyucular başta olmak üzere e-kitapları depolanmakta ve ekranı sayesinde okumakta kullanılacak her türlü cihazı kapsamaktadır. Donanım sektörünün gelişimine bağlı olarak geçmişte ve günümüzde e-kitap okumak için kullanılan cihazlar tür ve özellik yönleriyle farklılıklar göstermektedir. Kuşkusuz gelecekte de değişimler yaşanacaktır (Öngöz, 2015).

Gelecek gücünü geçmişten alır. Kitabın da geçmişi insanlık tarihiyle eş sayılabilecek kadar eski olmasına karşın e-kitap son derece yeni bir olgudur. Her geçen gün geleneksel kitaba meydan okumaktadır. Ong'a göre (1995) her yeni araç eski olanın konumunu hem pekiştirir hem değiştirir. Ancak konu üzerinde görüş bildirenler iki farklı noktada durmaktadırlar. Birinci görüşe sahip olanlar, kültürel bir miras olarak güçlü bir alışkanlığı barındırması nedeniyle kâğıt kitaptan vazgeçilemeyeceğini

söylemektedirler (Binatlı, 2011). İkinci görüş ise teknolojinin hayat üzerindeki belirleyici etkisine yönelik olarak e-kitabın çokta uzak olmayan bir gelecekte kâğıt kitabın yerini alacağını iddia etmektedirler (Güneş, 2010-2016; Soydan, 2012; Önder ve Atılğan, 2015). Ne var ki ne geçmişi kutsayan sadakatin sorgulanması ne de geleceği okumak adına fütüristtik bir yorum bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Ancak yeni bir olgu olarak karşımızda duran ve her geçen gün farklı yazılım ve donanım ile niteliği ve albenisi artan e-kitabın kısa tarihine ilişkin iz sürmek bugünü anlamak ve geleceğin yönünü görmemize ışık tutacaktır. Buna göre e-kitabın değişim serüveni aşağıda özetlenmiştir.

Gutenberg'in matbaayı icadıyla birlikte özeldede kitabın genelde ise insanlığın tarihi seyrinde önemli bir dönüm noktasını da beraberinde getirmiştir. Bilginin kayıt altına alınarak çoğaltılması ve daha geniş kitlelere yayılması ile kültürel kalkınma ve nihayetinde sanayi devrimine giden sürece öncülük etmiştir. 20. yüzyıla kadar kitabın formunda bir değişim yoktur. Ancak 1940'lı yıllarda bilimsel romanlarda başlayan bir hayalin ardından 1960 yılında Alan Kay'ın kaleme aldığı "Dynabook" adlı kitabında ilk kez e-kitapların gelişimi ele alınmıştır (Anameriç ve Rukancı, 2003). Eş zamanlı olarak 1945 yılında Vannevar Bush tarafından geliştirilen "Bush's Memex" adlı mikrofilm tabanlı sanal aygıt kitap elektronik kitabın doğuşuna zemin hazırlayan adım olarak görülmektedir (Henke, 2001; Doman, 2001; Akt. Önder ve Atılğan, 2015). 1971 yılına gelindiğinde ise Michael Hart tarafından meşhur edebi eserlerin dünyanın her yerinden okuyucuların elektronik ortamda ve ücretsiz olarak erişebilmesini sağlamak amacıyla "Gutenberg Projesi" hayata geçirilmiştir. Proje e-kitapların başlangıcı için ilk ciddi ve somut adım olarak kabul görmektedir (Dündar, 2011; Önder, 2011; Öngöz, 2015). 1980'li yıllarda özellikle PDA'ların (Personel Digital Asistan) geliştirilmesi, elektronik sözlükler, cd-romlara veya disketlere yüklü hypertext metinlerin kullanılması elektronik kitap teknolojisine geçişin temellerini sağlamlaştırmıştır (Önder ve Atılğan, 2015). 1990'lı yıllarda internetin ortaya çıkışı ve sonrasında bilgi ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişimin bir sonucu olarak bugün kısaca e-kitap olarak adlandırılan elektronik kitaplar hayatımızda yerini almıştır (Öngöz, 2015). Özetle denilebilir ki e-kitap olgusunun tarihi serüveninde bu gelişmeler dönüm noktalarını oluşturmaktadır.

Okuma ortamının elektronik platforma taşınmasıyla birlikte pek çok teknolojik araç da başta tablet bilgisayarlar ve akıllı telefonlar olmak üzere her yerde, her zaman kullanıma uygun bir forma dönüştürülmüştür. Bu yönüyle bakıldığında e-kitap yazının gücünü teknolojiyle çarparak daha da genişletmiştir. Ne var ki her yeni değişimin getirdiği birtakım avantajlar ve bu avantajlara nispeten de içinde bilinmezliği barındıran dezavantajlar bulunmaktadır. Yapılması gereken avantaj ve dezavantaj durumlarının kullanıcılar tarafından bilinmesi ve ilerleyen süreçte de avantajları artırmak dezavantaj durumlarını ise asgariye indirmek olacaktır. Bu noktada e-kitabın avantajları şöyle sıralanmaktadır (Öngöz, 2015):

1. Depolama, saklama ve taşınması kolaydır,
2. Yayın süreci kısa ve baskı maliyeti düşüktür,
3. Çevre dostudur,
4. İçerdiği görsel ve işitsel öğeler sayesinde ilgi çekicidir,
5. Metin içi arama özelliği vardır,
6. Dağıtım ve paylaşımı kolaydır,
7. Kişisel kullanıma uygun seçenekler sunar,
8. Çok sayıda ücretsiz e-kitap vardır,
9. Güncellenmesi kolaydır.

Dezavantajları ise;

1. Yayını, tanıtımı ve pazarlanması sırasında yazara çok iş yükü düşer,
2. İnternet ortamında çeşitli güvenlik sorunları yaşanabilir,
3. Uzun süreli okuma yapıldığında baş ağrısı ve göz yorgunluğuna sebep olur,
4. Telif haklarıyla ilgili sorunlar tam olarak çözülmemiştir,
5. Okunması için yazılım ve donanıma ihtiyaç vardır,
6. Farklı formatlarda e-kitapların oluşu nitelik sorununu ortaya çıkarır.

Özetle denilebilir ki olumlu ve olumsuz potansiyelleri bir arada barındıran e-kitap olgusuna zihinsel, duygusal ve davranışsal olarak hazırlıklı olmamız büyük önem taşımaktadır. Kitap artık kâğıt temelli değil teknolojik temelli olma yoluna girmiş ve her geçen gün geleneksel kitabın üstünlüğünü

biraz daha fazla tehdit eder hale gelmiştir. Bu süreçte teknolojik yenilikler bir felaket, dengesizlik hâli ya da korkulacak bir durum olarak görülmemelidir. Bilakis teknolojinin sunduğu cazibe ve yenilikler ile her kesim için önemli fırsatlar ve olanaklar sunmaktadır.

Her yeni teknoloji kendi alışkanlıklarını da beraberinde getirir (Özdenören, 2016). E-kitap okuma alışkanlığı da teknolojinin getirdiği yeni bir alışkanlık türünü ifade etmektedir. Ne var ki e-kitap olgusunun henüz çok yeni bir alan olması nedeniyle konuya yönelik yapılan araştırmalarda oldukça sınırlıdır. Bu nedenle e-kitap olgusunun ne olduğu (Anameriç ve Rukancı, 2003; Bozkurt ve Bozkaya, 2013; Öngöz, 2015; Zor ve Yüksel Kirişcan, 2016), nasıl okunması gerektiği, okuma hızı, okuduğunu anlama gibi hususlar halen araştırmacıların en yeni ve ilginç inceleme alanı olarak tazeliğini korumaktadır. Bu çalışmanın temel amacı ise ülkemiz üniversite gençliğinin kitapla olan ilişkisinin ne yönde olduğunu ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın alt problemleri aşağıda belirlendiği şekildedir:

1. Üniversite öğrencilerinin e-kitap okumak için uygun araçlarının var olma durumu nasıldır?
2. Üniversite öğrencilerinin elektronik ortamda yaptıkları okumada kullandıkları araçlar nelerdir?
3. Üniversite öğrencilerinin okuma araçları açısından tercihleri hangi yöndedir?
4. Üniversite öğrencileri e-kitap üzerinden ara vermeden okuma süreleri ne kadardır?
5. Üniversite öğrencilerinin baştan sona bir kitabı e-kitap aracından ya da bilgisayardan, tablet, cep telefonundan okuma durumu nasıldır?
6. Üniversite öğrencileri e-kitabı ne sıklıkla okurlar?
7. Üniversite öğrencilerinin bir yılda e-kitap okuma alışkanlıklarını değerlendirmeleri nasıldır?
8. Üniversite öğrencilerinin e-kitap okuma amaçları nelerdir?
9. Üniversite öğrencileri e-kitap üzerinden hangi tür kitapları okumaktadır?
10. Üniversite öğrencilerinin yeterince e-kitap okumama nedenleri nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ile veri toplama süreci ve analizi başlıkları yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel veri toplama tekniklerinden birisi olan, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Üst bir başlık olarak kabul edilen nitel araştırma algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır. Nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan üç tür bilgi toplama yöntemi vardır. Bunlar; görüşme, gözlem ve yazılı doküman incelemesidir (Merriam, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 1999). Görüşme yöntemi de kendi içinde yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme tekniği olarak alt kategorilere ayrılır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ise görüşme sırasında soruların yeniden düzenlenmesine ve tartışılmasına (Ekiz, 2017) imkân vermesi nedeniyle araştırmacılar tarafından tercih edilmektedir. Ayrıca görüşme ile bireyin bilgi, duygu ve tutumlarına ilişkin görüşlerini derinlemesine ele alma imkânı sağladığı için de tercih edilmektedir.

Çalışma grubu

Araştırmada sınırlandırılmış evren kullanılmış olup literatürde buna çalışma evreni de denilmektedir (Arseven, 1993; Karasar, 1999). Çalışma evreni ulaşılabilen evrendir. Araştırmalar da, çalışma evreni üzerinde yapılmakta olup sonuçları da yalnızca bu sınırlı evrene genellenmektedir (Karasar, 1999). Eldeki araştırmanın çalışma evrenini ise 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Kırıkkale Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğrenciler tesadüfi yolla seçilmiş olup demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Üniversite Öğrencilerinin E-Kitap Okuma Alışkanlıkları

Tablo 1.

Çalışma Grubu Öğrencilerinin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	n	%	Fakülte Türü	Kadın	%	Erkek	%		
Kadın	362	66,4	Diş Hekimliği	15	4,1	8	4,4		
Erkek	183	33,6	Eğitim	86	23,8	34	18,6		
Toplam	545	100	Fen Edebiyat	60	16,6	28	15,3		
Gelir Grubu	Kadın	%	Erkek	%	Güzel Sanatlar	24	6,6	19	10,4
Üst Gelir	27	7,5	9	4,9	Hukuk	15	4,1	7	3,8
Orta Halin Üzeri	63	17,4	33	18,0	İktisadi İdari Blm	27	7,5	13	7,1
Orta Halli	150	41,4	97	53,0	İslami İlimler	58	16,0	15	8,2
Orta Halin Altı	87	24,0	30	16,4	Mühendislik	18	5,0	20	10,9
Alt Gelir	35	9,7	14	7,7	Sağlık Bilimleri	33	9,1	8	4,4
					Spor Bilimleri	9	2,5	11	6,0
					Tıp	7	1,9	6	3,3
					Veteriner	10	2,8	14	7,7
Toplam	362	100	183	100	Toplam	362	100	183	100

Tablo 1'den de anlaşılacağı üzere çalışma evrenini oluşturan öğrencilerin 362'si (%66,4) kadın, 183'ü (%33,6) erkek olmak üzere toplam 545 kişiden oluşmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan kadınların 15'i (%4,1) diş hekimliği, 86'sı (%23,8) eğitim, 60'ı (%16,6) fen edebiyat, 24'i (%6,6) güzel sanatlar, 15'i (%4,1) hukuk, 27'si (%7,5) iktisadi ve idari bilimler, 58'i (%16,0) İslami ilimler, 18'i (%5,0) mühendislik, 33'ü (%9,1) sağlık bilimleri, 9'u (%2,5) spor bilimleri, 7'si (%1,9) tıp, 10'u (%2,8) veteriner; erkek öğrencilerin ise 8'i (%4,4) diş, 34'ü (%18,6) eğitim, 28'i (%15,3) fen edebiyat, 19'u (%10,4) güzel sanatlar, 7'si (%3,8) hukuk, 13'ü (%7,1) iktisadi ve idari bilimler, 15'i (%8,2) İslami bilimler, 20'si (%10,9) mühendislik, 8'i (%4,4) sağlık bilimleri, 11'i (%6,0) spor bilimleri, 6'sı (%3,3) tıp, 14'ü (%7,7) veteriner fakültesinde eğitim görmektedir. Yine araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin ailelerinin sosyoekonomik durumuna bakıldığında kadınların 27'si (%7,5) üst gelir grubu, 63'ü (%17,4) orta halin üzeri, 150'sini (%41,4) orta halli, 87'sini (%24,0) orta halin altı, 35'ini (%9,7) alt gelir grubu oluşturmaktadır. Erkeklerin gelir grubuna bakıldığında ise; 9'u (%4,9) üst gelir grubu, 33'ü (%18,0) orta halin üzeri, 97'si (%53,0) orta halli, 30'u (%16,4) orta halin altı, 14'ü (%7,7) alt gelir grubundan oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, geniş bir alan yazın taraması neticesinde üniversite öğrencileri için geliştirilmiştir. İlgili literatür araştırmasına bağlı olarak önce soru havuzu ardından da yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Formun kapsam geçerliği için 5 uzman akademisyenden görüş alınmıştır. Uzmanlardan alınan dönütler neticesinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Son olarak soruların anlaşılabilirliğini kontrol etmek için iki deneme görüşmesi yapılarak forma son şekli verilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme sorularının hazırlanmasında; çalışmanın amacına uygun tür ve sayıda olmasına, açık, anlaşılır, yansız, açık uçlu, betimleyici ve tek amaçlı sorular (Karasar, 1999; Merriam, 2013) olması gibi özelliklere dikkat edilmiştir. Bu kriterler çerçevesinde geliştirilen görüşme formu üniversite öğrencilerinin e-kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin genel durumları ile okuma tercihleri, kitap türü ve çeşitlerinin yanı sıra e-okuma sürecinde karşılaştıkları sorunları ve deneyimleri ele alan bir içerikte yapılandırılmıştır.

Görüşmeler makale yazarı tarafından çevrim içi ve görüntülü görüşme imkânı veren programlar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların kendilerini rahat, güvende ve özgür hissetmesi için gerekli tedbirler alınmış, görüşme mekânı içinde gerekli teknik ve donanım önceden hazır edilmiştir. Bu yolla gerek katılımcılardan ve gerekse mekândan kaynaklı oluşabilecek sorunların önlenmesi amaçlanmıştır. Uygulama süreci başında katılımcılara bir yönergeyle yapılan çalışmanın amacı ve takip edilecek yöntem ile araştırma sonuçlarının nasıl ve nerede kullanılacağı hakkında bilgiler verilmiştir. Yaklaşık 5 ila 15 dakika arasında süren görüşme sürecinde katılımcıların demografik bilgileri kısa sorularla elde

edilmiştir. Verilen yanıtlar araştırmacı tarafından hem ses cihazıyla hem de yazılarak kayıt altına alınmıştır. Bu durum görüşme türü araştırmalarda en ideal yöntem olarak kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Ayrıca görüşme esnasında araştırmacı, yönlendirici olmamaya, konunun amaçtan uzaklaşmamasına, katılımcılara eşit söz hakkı ve süre tanımaya özellikle dikkat etmiştir (Krueger ve Casey, 2000; Yıldırım ve Şimşek, 2005; akt. Yılmaz ve Altinkurt, 2011).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Katılımcı sayısını olabildiğince yüksek tutmak adına görüşmeler 2019 yılı Kasım ayı ile 2020 yılı Haziran ayları arasında yapılmıştır. Bu anlamda katılımcılar için en uygun zaman dilimi belirlenerek samimi bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Verilen yanıtlar araştırmacı tarafından hem ses kayıt cihazı hem de not alma teknikleri ile kayıt altına alınmıştır. Bu durum görüşme türü araştırmalarda en ideal yöntem olarak kabul edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Ardından elde edilen kayıtlar araştırmacının yazarı tarafından çözümlenmiştir. Çözümleme sonrasında 58 sayfa veri elde edilmiştir. Bilimsel araştırmalarda aranan en önemli özelliklerden biriside güvenilirliktir. Bu bağlamda verilerin güvenilirliğini sağlamak adına tutulan kayıtlar ve kaydın dökümü başka bir uzman tarafından incelenmiş ve elde edilen iki döküm karşılaştırılmıştır. Nitel araştırmalarda sonuçların inandırıcılığı açısından güvenilirlik konusu özel bir anlam içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Bu araştırmada da güvenilirliği sağlamak amacıyla Miles ve Huberman'ın (1994) [Görüş birliği/ (Görüş ayrılığı + Görüş birliği) X 100] formülü kullanılmıştır. Elde edilen iki döküm arasındaki güvenilirlik % 89 olarak hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arasındaki tutarlılık oranının %80'in altında olmaması (Miles ve Huberman, 1994) nedeniyle elde ki araştırma bulguları güvenilir olarak değerlendirilmiştir. Daha sonra veriler tablolaştırılarak işlenmiş ve doğrudan alıntılama teknikleriyle de bulgular yorumlanmıştır. Etik ilkeler çerçevesinde katılımcıların kimlikleri gizli tutularak EK1 (Erkek Katılımcı 1), KK2 (Kadın Katılımcı 2) gibi kodlarla kayıtlar alınmış ve doğrudan alıntılarda bu kodlarla verilmiştir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı = Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu
Karar tarihi= 09.06.2020
Belge sayı numarası= 03

Bulgular

Aşağıda, üniversite öğrencilerinin e-kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin görüşlerini yansıtan bulgular ve yorumlar önceden belirlenen alt problemler doğrultusunda incelenmiş olup sırasıyla yer verilmiştir. Buna göre birinci olarak üniversite öğrencilerinin e-kitap okumak için uygun araçlarının (Kindle, Agebook, Firisby, Pocket Book vb.) var olma durumu Tablo 2'de özetlenmiştir.

Tablo 2.

Üniversite Öğrencilerinin E-Kitap Okumak İçin Uygun Araçlarının (Kindle, Agebook, Firisby, Pocket Book vb.) Var Olma Durumu

	Araca Sahip Olma	n	%		Araca Sahip Olma	n	%
Kadınlar için	Hayır	259	71,5	Erkekler için	Hayır	117	63,9
	Evet	103	28,5		Evet	66	36,1
Toplam		362	100			183	100

Üniversite Öğrencilerinin E-Kitap Okuma Alışkanlıkları

Tablo 2’de görüldüğü gibi, üniversite öğrencilerinin e-kitap okumak için uygun araca sahip olmadıkları hem kadın (n=259/%71,5) hem de erkek (n=117/%63,9) öğrenciler arasında oldukça yüksek bir düzeyde saptanmıştır. Diğer taraftan kadın öğrencilerin elektronik kitap araçlarına sahip olma durumları (n=103/%28,5) erkek öğrencilere kıyasla (n=66/%36,1) daha yüksek olduğu da belirlemeler arasındadır. Özetle söylemek gerekirse üniversite öğrencileri arasında e-kitap okuma aracına sahip olma düzeyi oldukça sınırlıdır. Buna karşın söz konusu araçlar kadın öğrencilerde, erkek öğrencilere kıyasla daha yaygındır. Buna göre katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

KK9: Pocket Book uygulaması var uygulamada kitaplara erişim daha kolay olduğu için ve internete bağlanma sorunu olmadığı için tercih ettim.

EK 57:Herhangi bir elektronik kitap okuma aracı kullanmıyorum. Çünkü kitabı elle tutup duyularıyla hissederek okumak bana daha çok haz veriyor. Bunun için kitabın kokusunu içime çekmem bile yeterli. Fakat elektronik araçlarda bu mümkün değil.

Araştırma kapsamında cevabı aranan bir diğer soruda, üniversite öğrencilerinin elektronik ortamda okuma yaparken en çok hangi tür aracı kullandığına ilişkindir. Buna göre elde edilen sonuçlar Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Üniversite Öğrencilerinin Elektronik Ortamda Okuma Yaparken En Çok Kullandığı Araçlar

	<i>Elektronik Okuma Aracı</i>	<i>n</i>	<i>%</i>		<i>Elektronik Okuma Aracı</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
<i>Kadınlar için</i>	Cep Telefonu	256	70,7	<i>Erkekler için</i>	Cep Telefonu	104	56,8
	Tablet Bilgisayar	46	12,7		Tablet Bilgisayar	33	18,0
	Bilgisayar	34	9,4		Bilgisayar	27	14,8
	E-Kitap Aracı	26	7,2		E-Kitap Aracı	19	10,4
<i>Toplam</i>		362	100		183	100	

Tablo 3 incelendiğinde, “Elektronik ortamda yaptığınız okumaları en çok hangi araçlarla yaparsınız?” sorusuna kadın ve erkeklerin çoğunluğu (n_k=256/%18,2; n_e=104/%10,8) cep telefonu kullandığı çok azı ise (n_k=26/%19,0; n_e=19/%20,4) e-kitap araçlarından yararlandığını ifade etmiştir. Katılımcıların en çok tercihte buldukları ikinci seçenek ise (n_k=46/%24,8; n_e=33/%29,0) tablet bilgisayarlar olmaktadır. Özetle söylemek gerekirse katılımcıların büyük çoğunluğu okumalarını cep telefonu üzerinden gerçekleştirmektedirler. Daha sonra tablet bilgisayarlar, bilgisayarlar ve son olarak da e-kitap araçları olmaktadır. Buna göre katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

EK 22: Elektronik kitap okuma eylemini daha çok cep telefonuyla yapıyorum. Çünkü cep telefonum her zaman benimle ve istediğim zaman açıp okuyabiliyorum. Tabletimde de elektronik kitap okuma uygulaması var ve az da olsa onu da kullanıyorum.

KK105: Bilgisayardan okuyorum çünkü ekranı diğer araçlara göre daha büyük olduğu için okuma kolaylığı sağlıyor ve okuma süremi uzatıyor.

Araştırma kapsamında cevabı aranan bir diğer soruda, üniversite öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıklarındaki tercihlerinin ekran üzerinden mi yoksa kâğıt üzerinden mi olduğuna ilişkindir. Buna göre elde edilen sonuçlar Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.

Üniversite Öğrencilerinin Kitap Okuma Konusunda Tercihlerine İlişkin Görüşleri

	<i>Okuma Tercihiniz</i>	<i>n</i>	<i>%</i>		<i>Okuma Tercihiniz</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
<i>Kadınlar için</i>	Basılı Kitap	282	77,9	<i>Erkekler için</i>	Basılı Kitap	150	82,0
	E-Kitap	80	22,1		E-Kitap	33	18,0
	<i>Toplam</i>		362		100		183

Tablo 4 incelendiğinde, “Kitap okuma konusunda en çok hangi tür kitapları tercih etmektesiniz?” sorusuna hem kadın katılımcıların (n=282/%77,9), hem de erkek katılımcıların çoğunluğu (n=150/%82,0) basılı kitaptan yana tercihte bulunmuşlardır. E-kitap tercihinde bulunan kadın öğrenciler (n=80/%22,1) erkek öğrencilere kıyasla (n=33/%18,0) daha büyük bir grubu teşkil

etmektedir. Eldeki bulgular doğrultusunda basılı kitaplar halen en çok tercih edilen okuma araçları olarak yerini korumaktadır. Buna göre katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

EK 139: Kâğıt kitabın 'kitap okuduğumuzu hissettirme' açısından daha gerçekçi olduğunu düşünsem de taşıma, maliyet ya da dinlenirken kitap okuma durumları göz önünde bulundurulduğunda e-kitap okumanın daha avantajlı olduğunu söyleyebilirim. Fakat genellikle bilimsel ve ders kitabı türünde kitaplar okuduğum için kitap üzerine notlar almam gerekiyor ve bu durumda da yine somut olan basılı kitap daha tatmin edici oluyor. Tercihim de basılı kitaptan yana olurdu.

KK287: Kesinlikle kâğıt kitabı tercih ederim. Çünkü her ne kadar elektronik kitap somut olsa da kâğıt olanla aynı hazzı vermiyor ya da bana aynı duygular işlemiyor. Satırlara dokunabilmek, sayfaların kâğıt ve mürekkep kokusunu içime çekebilmek bile beni oldukça mutlu ediyor. Ayrıca teknolojiye gömülü bir çağda yaşadığımız için e-kitap araçları her ne kadar işimizi kolaylaştırıyor gibi dursa da kanımca kâğıt kitabın insana işlediği huzurun yok olmasına da neden oluyor.

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin e-kitap ya da bilgisayar üzerinden ara vermeksizin okuma süreleri de incelenmiştir. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlar Tablo 5' de verilmiştir.

Tablo 5.

Üniversite Öğrencilerinin E-Kitap ya da Bilgisayar Üzerinden Ara Vermeden Okuma Sürelerine İlişkin Görüşleri

	Okuma Oranı	n	%		Okuma Oranı	n	%
Kadınlar için	30 dk.'dan az	157	43,4	Erkekler için	30 dk.'dan az	70	38,3
	1 saat	103	28,5		1 saat	60	32,8
	1-2 saat	62	17,1		1-2 saat	22	12,0
	3-4 saat	24	6,6		4 saatten fazla	20	10,9
	4 saatten fazla	16	4,4		3-4 saat	11	6,0
Toplam		362	100	Toplam		183	100

Araştırmada üniversite öğrencilerine "E-kitap ya da bilgisayar üzerinden ara vermeden ne kadar okursunuz?" sorusu yöneltilmiş ve Tablo 5'de verilen yanıtlar özetlenmiştir. Buna göre kadınlar için bakıldığında katılımcıların çoğunluğu 30' dakikanın altında (n=157/%43,4) aralıksız okuduklarını, daha sonra en yüksek katılımın 1 saat okuma yapanlarda (n=103/%28,5) olduğu görülmektedir. Daha sonra 3-4 saat okuma yapanlar (n=24/%6,6) ile 4 saatten fazla okuma yapanlar (n=16/%4,4) en düşük katılımı gerçekleştirmiştir. Erkekler için bakıldığında ise katılımcıların çoğunluğu 30'dakikanın altında (n=70/%38,3) aralıksız okudukları, daha sonra en yüksek katılımın 1 saat okuma yapanlarda (n=60/%32,8) olduğu görülmektedir. En düşük katılımın ise 3-4 saat okuma yapanlar (n=11/%6,0) ile 4 saatten fazla okuma yapanlar (n= 20/%10,9) arasında gerçekleşmektedir. Buna göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun e-kitap ya da bilgisayar üzerinden okumalarını kısa aralıklarla yaptıkları, çok azının da 3 saat ve üzerinde aralıksız okudukları söylenebilir. Buna göre katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

KK 312: Elektronik kitap uygulamaları bize birçok kolaylık sunsa da sağlığımız açısından tehdit oluşturan araçlar arasında görmekteyim. Gün içerisinde hayatın her alanında teknolojik araçlara maruz kalışımı da düşünerek bir saati geçirmemeye dikkat ediyorum.

EK 67:Gözlerim çabuk yorulduğu için en fazla 30 dakika okuyabilirim.

Üniversite öğrencilerinin baştan sona bir kitabı e-kitap aracından ya da bilgisayardan okumalarına ilişkin görüşleri Tablo 6' da verilmiştir.

Tablo 6.

Üniversite Öğrencilerinin Baştan Sona Bir Kitabı E-Kitap Aracından ya da Bilgisayar, Tablet, Cep Telefonundan Okumalarına İlişkin Görüşleri

	Baştan Sona Okuma	n	%		Baştan Sona Okuma	n	%
Kadınlar için	Hayır	239	66,0	Erkekler için	Hayır	107	58,5
	Evet	123	34,0		Evet	76	41,5
Toplam		362	100			183	100

Üniversite Öğrencilerinin E-Kitap Okuma Alışkanlıkları

Üniversite öğrencilerinin baştan sona bir kitabı e-kitap ya da bilgisayar, tablet, cep telefonundan okumalarına ilişkin görüşleri Tablo 6'da özetlenmiştir. Buna göre hem kadın (n=239/%66) hem de erkek (n=107/%58,5) katılımcıların büyük çoğunluğu bir kitabı baştan sona e-kitap aracından ya da diğer elektronik araçlardan okuma yapmadıkları görülmektedir. E-kitap ya da bilgisayar türü cihazlar üzerinden bir kitabı baştan sona okuma yapanların ise kadınlarda (n=123/%34,0), erkeklerde ise (n=76/%41,5) oldukları görülmektedir. Bir başka anlatımla katılımcıların büyük bir bölümünün e-kitap ve bilgisayar türü araçlar üzerinden baştan sona bir kitabı okumadıkları söylenebilir. Bazı katılımcı görüşleri ise şöyle gerçekleşmiştir:

EK 43: Elektronik kitap okumayı tercih etmediğim için baştan sona da bir kitabı elektronik araçlar üzerinden hiç okumadım.

KK: 157: Teknoloji çağında yaşıyoruz. Gazete, dergi, makale gibi içerikleri internet ortamından yani teknolojik cihazlar aracılığıyla okuyabiliyoruz. Bu alışkanlık sayesinde kitaplarımı da tabletimdeki uygulama aracılığıyla okuyorum. Ancak ekran parlaklığı gözümü yorabilmekte.

Araştırma kapsamında cevap aranan bir diğer soruda, üniversite öğrencilerinin e-kitabı ne sıklıkla okuduklarına ilişkindir. Buna göre elde edilen sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Üniversite Öğrencilerinin E-Kitabı Ne Sıklıkla Okuduklarına İlişkin Görüşleri

E-Kitap Okuma Sıklığı		n	%	E-Kitap Okuma Sıklığı		n	%
Kadınlar İçin	Hiç okumam	125	34,5	Erkekler İçin	Fırsat buldukça	67	36,6
	Fırsat buldukça	118	32,6		Hiç okumam	50	27,3
	Sadece tatillerde	43	11,9		Her gün düzenli	18	9,8
	Birkaç günde bir	21	5,8		Sadece tatillerde	16	8,7
	Her gün düzenli	20	5,5		Birkaç günde bir	12	6,6
	Hafta sonlarında	17	4,7		Gece yatmadan önce	10	5,5
	Gece yatmadan önce	16	4,4		Hafta sonlarında	6	3,3
	Yanımdan hiç ayırmam	2	0,6		Yanımdan hiç ayırmam	4	2,2
Toplam		362	100		183	100	

Araştırmada öğrencilere "E-kitabı ne sıklıkla okursunuz?" sorusu yöneltilmiş ve Tablo 7'de verilen yanıtlar özetlenmiştir. Buna göre kadın katılımcıların büyük bir kısmı (n=125/%34,5) hiç okumadıklarını ya da fırsat buldukça (n=118/%32,6) okuduklarını ifade etmişlerdir. Daha sonra sırasıyla tatilde okuduklarını (n=43/%11,9), birkaç günde bir okuduklarını (n=21/%5,8), her gün düzenli okuduklarını (n=20/%5,5) belirtmişlerdir. Yanımdan hiç ayırmam (n=2/%0,6), gece yatmadan önce (n=16/%4,4) ve hafta sonlarında okurum (n=17/%4,7) diyenler en az yoğunlaşılan görüş ve seçenekler olarak dikkat çekmektedir. Erkek katılımcılarda da benzer bir durum söz konusudur. Buna göre erkek öğrencilerde fırsat buldukça okurum (n=67/%36,6) ile hiç okumam (n=50/%27,3) görüş ve seçeneklerinde yoğunlaşmışlardır. Sonra sırasıyla her gün düzenli okurum (n=18/%9,8), sadece tatillerde okurum (n=16/%8,7), birkaç günde bir okurum (n=12/%6,6) şeklinde görüş bildirmişlerdir. Yanımdan hiç ayırmam (n=4/%2,2), hafta sonlarında okurum (n=6/%3,3), gece yatmadan önce okurum (n=10/%5,5) görüşleri ise erkek katılımcıların en az okuma tercihinde buldukları maddeler olarak dikkat çekmektedir. Özetle söylemek gerekirse hem kadın hem de erkek öğrenciler birbirine yakın ve benzer şekilde görüş bildirmişlerdir. Her iki grubun e-kitap okuma sıklığı oldukça düşük bir düzeydedir. Bazı katılımcı görüşleri ise şöyledir:

EK 26: Kitap okumak ders çalışmak gibi bir aktivite olmadığı için ve beyni de dinlendiren bir yanı olduğu için kitap okumayı dinlenme alanından bir aktivite olarak görüyorum. Tabii dinlenirken sayfa çevirmek gibi bir durumdan da kurtardığı için e-kitap okumak daha rahat oluyor. Bu nedenle de gece yatmadan önce okurum.

KK 75: Her gün düzenli kitap okumaya ve yıllık kitap okuma hedeflerimi tamamlamaya çalışıyorum. Kitabı ne kadar uzun süre elime almazsam tekrar başlamamda bir o kadar zor oluyor. Bu yüzden her gün okurum.

Üniversite öğrencilerinin bir yılda e-kitap okuma alışkanlıklarına ilişkin görüşleri de incelenmiş olup bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8.

Üniversite Öğrencilerinin Bir Yılda E-Kitap Okuma Alışkanlıklarına İlişkin Görüşleri

1 Yılda E-Kitap Okuma oranı		n	%	1 Yılda E-Kitap Okuma oranı		n	%
Kadınlar İçin	Hiç kitap okumam	170	47,0	Erkekler İçin	1-5 arası kitap	86	47,0
	1-5 arası kitap	136	37,6		Hiç kitap okumam	66	36,1
	6-20 arası kitap	40	11,0		6-20 arası kitap	19	10,4
	21 ve üzeri kitap	16	4,4		21 ve üzeri kitap	12	6,6
Toplam		362	100	Toplam		183	100

Okuma alışkanlığına ilişkin katılımcıların durumunu tanımlayabilmek adına Amerikan Kütüphaneciler Derneğinin (ALA) (1978) belirlediği ölçütler dikkate alınmıştır. Söz konusu ölçütlerde; 1 yılda 21 ve daha fazla kitap okuyan kişi, “çok okuyan”; 1 yılda 6– 20 kitap okuyan kişi, “orta düzeyde okuyan”; 1 yılda 1–5 kitap okuyan kişi, “az okuyan” ve hiç kitap okumayan kişi de “okuyucu olmayan birey” olarak değerlendirilmektedir. Araştırmada öğrencilere “Bir yılda e-kitap okuma alışkanlığınızı nasıl değerlendirirsiniz?” sorusu yöneltilmiş ve Tablo 8’de de verilen yanıtlar özetlenmiştir. Buna göre kadın katılımcılara bakıldığında çoğunluğu hiç kitap okumam (n=170/%47,0), daha sonra en yüksek katılım ise 1-5 arası kitap okuduğunu (n=136/%37,6) ifade ederken, en düşük katılım ise 21 ve üzeri kitap okurum (n=16/%4,4) ile 6- 20 arası kitap okurum (n=40/%11,0) aralığında olduğu görülmektedir. Erkek katılımcılara bakıldığında ise çoğunluğu bir yılda e-kitap okuma alışkanlıklarının 1-5 arası kitap olduğunu (n=86/%47,0) ifade ederken daha sonra en yüksek katılımın ise bir yılda hiç kitap okumadıklarını (n=66/%36,1) belirtmişlerdir. En düşük katılımı ise 21 ve üzeri kitap okurum (n=12/%6,6) ile 6-20 arası kitap okurum (n=19/%10,4) görüşüne sahip katılımcılar temsil etmektedir. Eldeki veriler doğrultusunda katılımcıların e-kitap okuma alışkanlığı son derece düşük olarak değerlendirilebilir. Buna göre bazı katılımcı görüşleri ise şöyledir:

KK 75: Her yılın başında bir plan yapar ve kendime bir hedef belirlerim. Belirlediğim bu hedefin üstüne çıkmaya çalışırım ancak bazen okuduğum kitaplar önceki yıla göre düşük kalabiliyor. Yine de yılda 21 kitabın üstünde okuyan bir kitapseverim. Tabii ki bunlar da e-kitaplar.

EK 90: Genelde kitaplarımı basılı olarak tercih ettiğim için e kitap okumam gerektiğinde de e-kitap uygulamasını kullanıyorum. Özellikle de bunları araştırma yapmak, ödev hazırlamak ya da ilginç gelen kitapları okumakta tercih ediyorum. Onların sayısı da 5-10 kitabı geçmez diye düşünüyorum.

Araştırma kapsamında üniversite öğrencilerinin e-kitap okuma amaçlarına ilişkin görüşleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.

Üniversite Öğrencilerinin E-Kitap Okuma Amaçlarına İlişkin Görüşleri

E-Kitap Okuma Amacı		n	%	E-Kitap Okuma Amacı		n	%
Kadınlar İçin	Ders amaçlı	74	20,4	Erkekler İçin	Ders amaçlı	36	19,7
	Haber/Gazete/Dergi bakmak	65	18,0		Kişisel gelişim	31	16,9
	Bilgilenme	48	18,0		Bilgilenme	29	15,8
	Eğlenme	46	12,7		Haber/Gazete/Dergi bakmak	24	13,1
	Kişisel gelişim	44	12,2		E-posta bakmak	21	11,5
	Dinlenme	37	10,2		Boş zaman değerlendirme	15	8,2
	E-posta bakmak	18	5,0		Eğlenme	12	6,6
	Boş zaman değerlendirme	17	4,7		Dinlenme	10	5,5

Üniversite Öğrencilerinin E-Kitap Okuma Alışkanlıkları

Sosyal paylaşım sitelerini takip etmek	13	3,6	Sosyal paylaşım sitelerini takip etmek	5	2,7
Toplam	362	100	Toplam	183	100

Üniversite öğrencilerinin e-kitap okuma amaçlarına ilişkin görüşleri Tablo 9’da görüldüğü gibi kadın katılımcıların çoğunluğu (n=74/%20,4) ders amaçlı kullandıkları, daha sonra en yüksek katılım ise (n=65/%18,0) haber/gazete/dergi bakmak için kullandıkları görülmektedir. En düşük katılımın ise sosyal paylaşım sitelerini takip etmek (n=13/%3,6) seçeneğinde olduğu görülmektedir. Erkek katılımcılara bakıldığında da çoğunluğunun (n=36/%19,7) ders amaçlı kullandıkları, daha sonra en yüksek katılımın (n=31/%16,9) kişisel gelişim amaçlı kullandıkları görülmektedir. En düşük katılım ise sosyal paylaşım sitelerini takip etmek (n=5/%2,7) maddesinde olduğu görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda katılımcıların çoğunluğu e-kitap okumalarını çoğunlukla ders amaçlı okumalar yapmak şeklinde gerçekleştirmektedirler. Sosyal paylaşım siteleri üzerinden yapılan okuma aktiviteleri ise katılımcıların en az tercih ettikleri okuma biçimleri olarak değerlendirilmektedir. Buna göre bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

EK 240: Kitap okuma benim için daha çok bir dinleme aktivitesi olarak görüyorum. O yüzden de serbest zaman etkinliği olarak eğlenceli içerikleri okuyorum.

KK 240: Ben aktüel gelişmeleri yakın takip eden birisiyim. Özellikle günlük gelişmeleri ve değerlendirmeleri içeren köşe yazılarını düzenli olarak okurum. Gazete ve dergilerin internette ve açık erişimde olması da okuma alışkanlığımı belirleyen bir faktör oldu diyebilirim. Çünkü her gün takip ettiğim gazeteleri ya telefonumdan ya da bilgisayarımın okuyorum. Basılı gazete ya da dergiler ise ek bir masraf getireceği için tercihim olmamakta. Bu alışkanlığım sayesinde araştırma ödevlerim için daha uzun makaleleri, raporları ya da kitapları da okuyabiliyorum.

Üniversite öğrencilerinin e-kitap üzerinden hangi tür kitapları okuduğuna ilişkin görüşleri de Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10.

Üniversite Öğrencilerinin E-Kitap Üzerinden Hangi Tür Kitapları Okuduğuna İlişkin Görüşleri

	<i>E-Kitapta Hangi Tür</i>	<i>n</i>	<i>%</i>		<i>E-Kitapta Hangi Tür</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
<i>Kadınlar İçin</i>	<i>Edebi kitaplar; roman hikâye şiir vb.</i>	168	46,4	<i>Erkekler İçin</i>	<i>Edebi kitaplar; roman hikâye şiir vb.</i>	59	32,2
	<i>Ders kitapları</i>	82	22,7		<i>Bilimsel kitaplar</i>	53	29,0
	<i>Kültür kitapları; deneme vb.</i>	59	16,3		<i>Ders kitapları</i>	44	24,0
	<i>Bilimsel kitaplar</i>	53	14,6		<i>Kültür kitapları; deneme vb.</i>	27	14,8
Toplam		362	100			183	100

Tablo 10’da “E-kitap formunda hangi tür kitapları okursunuz?” sorusuna cevaben kadın katılımcıların çoğunluğu (n=168/%46,4) edebi kitapları okuduklarını, daha sonra en yüksek katılım ise (n=82/%22,7) ders kitapları olduğunu ifade etmişlerdir. En düşük katılımın ise (n=53/%14,6) bilimsel kitap okuyanlar arasında olduğu görülmektedir. Erkek katılımcılara bakıldığında ise çoğunluğunun (n=59/%32,2) edebi ve bilimsel kitapları okuduklarını söylemişlerdir. Diğer taraftan en düşük okuma oranı ise (n=27/%14,8) kültür kitaplarına dönük olan kategoride toplanmıştır. Özetle söylenecek olursa katılımcılar e-kitap okumalarında tercihlerini roman, hikâye, şiir gibi edebi kitaplardan yana kullanmaktadırlar. Ayrıca kadın katılımcılar arasında bilimsel kitaplar; erkek katılımcılar arasında da kültür kitapları en az tercih edilen türleri oluşturmaktadır. Buna göre bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

KK 110: Elektronik kitap üzerinden fazla okuma yapmadığım için geniş bir tür listem yok. Fakat okuduğum kitaplar genelde fantastik, polisiye, bilim kurgu türlerindedir. Basılı kitaplarda da bu türlerde okuyorum. Şiir kitaplarını da çok sevdiğimi söyleyebilirim. Şiir kitaplarında olan duygu hiçbir türde yok. Bazı dizeler vardır, ne anlattığını saatlerce okursun yine de anlayamazsın ama bir yaşanmışlık, hüznün barındırdığını bildiğinden üzülsün, hüznülenirsin. Bir kitap için verdiği duygu benim için çok önemlidir. Bu sebeple her zaman edebi kitaplar benim için ön plandadır.

EK 19:E kitap uygulaması üzerinden en fazla ders kitaplarını okuyorum. Çünkü bazı derslerde bir kaynaktan çalışmak yeterli gelmiyor. Bu yüzden birden fazla kaynak okuyabilmek adına e-kitap uygulamasını ders kitaplarına ulaşmada daha çok kullanıyorum. Tabii ki aynı oranda olmasa da hikâye, bilimsel kitapları takip etmek ve bilgi edinmek için de kullanıyorum.

Son olarak araştırmada üniversite öğrencilerinin yeterince e-kitap okuyamıyorsa bunun nedenine ilişkin görüşleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11.

Üniversite Öğrencilerinin Yeterince E-Kitap Okuyamama Nedenlerine İlişkin Görüşleri

		<i>Okumama Nedeni</i>	<i>n</i>	<i>%</i>			<i>Okumama Nedeni</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
<i>Kadınlar İçin</i>		Kâğıt kitabın verdiği (koku, dokunma, doğallık) hisleri vermemesi	129	35,6	<i>Erkekler İçin</i>		E-kitap araçlarının gözü ve zihni yorması	65	35,5
		E-kitap araçlarının gözü ve zihni yorması	116	32,0			Kâğıt kitabın verdiği (koku, dokunma, doğallık) hisleri vermemesi	44	24,0
		İnternette gezinmekten fırsat kalmaması	35	9,7			E-kitap araçlarının yeterince bilinmemesi	24	13,1
		E-kitap araçlarının yeterince bilinmemesi	30	8,3			İnternette gezinmekten fırsat kalmaması	16	8,7
		E-kitap aracının maliyetli olması	24	6,6			Teknolojik araçları kullanmadaki yetersizliğim	13	7,1
		Teknolojik araçları kullanmadaki yetersizliğim	16	4,4			E-kitap aracının maliyetli olması	12	6,6
		Okuma hızımı ve anlamamı olumsuz etkilemesi	12	3,3			Okuma hızımı ve anlamamı olumsuz etkilemesi	9	4,9
		Toplam		362		100			183

Araştırmada cevabı aranan son soru ise “Eğer yeterince e-kitap okuyamıyorsanız bunun nedeni nedir? Şeklinde yöneltilmiştir. Buna göre kadın katılımcıların çoğunluğu (n=129/%35,6) kâğıt kitabın verdiği (koku, dokunma, doğallık) hisleri vermemesi şeklinde yanıtlarken, daha sonraki en yüksek katılım ise (n=116/%32,0) e-kitap araçlarının gözü ve zihni yorması şeklinde bir görüş belirtmişlerdir. En düşük katılım ise (n=12/%3,3) okuma hızını ve anlamamı olumsuz etkiler şeklinde görülmektedir. Erkek katılımcılara bakıldığında ise çoğunluğun görüşü (n=65/%35,5) e-kitap araçlarının gözü ve zihni yorması şeklinde yanıtlarken, daha sonraki en yüksek katılım ise (n=44/%24,0) kâğıt kitabın verdiği (koku, dokunma, doğallık) hisleri vermemesi şeklindeki madde üzerinde yoğunlaşmıştır. En düşük katılım ise (n=9/%4,9) okuma hızını ve anlamamı olumsuz etkilemesi şeklinde görülmektedir. Özetle söylenecek olursa katılımcıların e-kitap üzerinden okumamalarına yönelik görüşleri kâğıt kitaplara olan alışkanlık ile bilgisayar merkezli araçların yorucu olarak algılanmasından kaynaklandığı şeklinde değerlendirilebilir. Buna göre bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

EK 76: E kitap okurken okuduğum kitapla bağ kuramıyorum. Genel olarak küçüklüğümden beri kitaplarımın üzerine notlar almaktan çok hoşlanıyorum, beğendiğim yerlerin altını çizme imkânı buluyorum. Yine E kitap uygulamasında belli bir zamandan sonra gerçekten okurken zorlanıyorum, gözlerim uzun zaman telefona bakmaktan ağrıyor. Ve nedeni bilmediğim bir şekilde e-kitap okurken daha çabuk sıkılıyorum.

KK 256: Bana kalırsa e kitap sadece ihtiyaç duyulan istisnai durumlarda kullanılmalıdır. Teknolojinin alışkanlıklarımızı kökten değiştirecek biçimde değil de ihtiyaç duyulan durumlarda işimizi kolaylaştıracak şekilde kullanılmasından yanayım. Bu sebeptendir ki e-kitap uygulamalarının kitap okuma alışkanlıklarına müdahale ederek kökten değiştirmesini istemiyorum. Ayrıca e-kitap kimi insanın hayatını kolaylaştırıyor olsa da (özellikle iş insanların) ben yine de e-kitabın insanın hem göz hem de zihin tembelliğine alıştırdığını düşünüyorum. Bir başka faktör ise tek başına bir kitabı okumak da yeterli olmuyor onu yaşamak da gerekiyor ki; e-kitap ile verilemeyen hisler (koku, dokunma, doğallık) yüzünden kitabı yaşamak pek de mümkün olmuyor. Bu nedenlerle e-kitap tercihlerim arasında bulunmuyor.

Tartışma ve Sonuç

Üniversite öğrencilerinin e-kitap okuma alışkanlıklarına yönelik görüşlerini betimlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada katılımcı öğrencilerin oldukça sınırlı bir bölümünün elektronik kitap okuma aracına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulgu Odabaş, Odabaş ve Sevmez'in (2018) üniversite öğrencileri, Boz'un (2018) lise öğrencileri, Başören ve Beyhan'ın (2013) ortaokul öğrencileri ile yaptığı araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Benzer olarak Türkiye Okuma Kültürü Araştırma (2019) sonuçları da Türk toplumunun sadece yüzde 2'sinin e-kitap okuma cihazına sahip olduğunu söylemektedir. Ayrıca kadın öğrencilerin erkek öğrencilerden daha çok elektronik kitap okumak için uygun araca sahip oldukları da belirlemeler arasındadır. Bu durum okuma alışkanlığı ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişkiyi sorgulayan ve farkın kadın öğrenciler lehine çıkan çok sayıdaki araştırma bulgusu ile (Aral ve Aktaş, 1997; Hall ve Coles, 1999; Coles ve Hall, 2002; Saracaloğlu vd, 2003; Gönen vd, 2004; Gömleksiz, 2005; Saracaloğlu vd, 2006; Saracaloğlu vd, 2007; Odabaş vd, 2008; Akt. Aslantürk ve Saracaloğlu; 2010; OKUYAY, 2019; PEW, 2014) ilişkilendirilebilir. Başka bir ifadeyle kadın öğrencilerin okuma alışkanlığına olan yatkınlığı onların elektronik kitap okuma aracına sahip olma oranlarını da olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bu yönüyle eldeki araştırma sonuçlarıyla yukarıda sıralanan bulguların birbirini desteklediği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Türk gençliğinin elektronik okuma aracına karşı olan düşük ilgisi Amerika'da tersi yöndedir. Araştırmalar, ABD'de yetişkin nüfusun yarısının bir tablete ya da e-kitap okuyucusuna sahip olduğunu da göstermektedir (Oğuz, 2019). Yine Amerika da Pew Research Center'in 2014 yılı verilerine göre, hem tablet hem de e-kitap okuma aracına sahip olma açısından kadınların erkeklere oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Ne var ki Türkiye özelinde teknolojik araçlara olan ilgi pek çok kez farklı platformlarda ve çalışmalarda ortaya konmuştur. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının İnsani Gelişim Raporunda (2007/2008) Türkiye'nin teknoloji kullanımında üst sıralardaki ülkelerle başa baş gittiği görülmektedir. Örneğin 2005 yılı itibarıyla genel değerlendirmede 84. sırada yer alan Türkiye'de 1000 kişiden 605'i cep telefonu abonesiyken 4. sıradaki Kanada'da bu sayı 514, 8. sıradaki Japonya'da 742, 12. sıradaki ABD'de ise 680'dir (Human Development Report, 2007). Benzer olarak özel bir danışmanlık kuruluşu olan Deloitte'un Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 30 ülkeden 49 bin katılımcıyla yaptığı "Global Mobil Kullanıcı Araştırması'na (GMCS)" (2015) göre Avrupa'nın akıllı telefona en bağımlı ülkesi Türkiye olarak tespit edilmiştir. Türkiye'den 18-50 yaş arası 1000 kişinin katılımıyla ortaya çıkan sonuçlara göre mobil kullanıcılar günde ortalama 70 kez, diğer bir deyişle her 15 dakikada bir cep telefonu ekranına bakmaktadır. Bu oran Avrupa'da günde ortalama 48 olarak tespit edilmiştir. Aynı çalışmada Türkiye, sosyal medyada fotoğraf paylaşımında da Brezilya, Çin, Rusya, İngiltere, Almanya gibi pek çok ülkeyi geride bırakarak en ön sıralarda yer almıştır. Araştırmaya göre Türkiye'de her iki kullanıcıdan biri sosyal medyada günlük fotoğraf paylaşımında bulunmaktadır. Bu durum Türkiye'de hem teknolojinin hem de internet tabanlı platformların oldukça yoğun olarak kullanıldığının güçlü bir ispatıdır. Yine ülke nüfusunun genç olduğu ve gençlerinde teknolojiye yatkınlığı da bilinen bir gerçektir. Hal böyle iken, özellikle de kültürel formasyonun en yoğun yaşandığı varsayılan üniversite gençliği arasında, teknolojik bir yenilik sunmasıyla birlikte farklı bir okuma deneyimi de sağlayan elektronik okuma araçlarına olan ilginin düşük olması, ülkenin kültürel atmosferinin acı bir gerçeğini yansıtmaya açısından önemli bir durum tespiti olarak kayda geçmelidir. Yine önemli bir gerekçe olarak da elektronik kitapların yazılım ve donanımlarının ve buna bağlı olarak elektronik kitap pazarının başta Amerika, İngiltere olmak üzere Kanada, Hollanda, Fransa, Japonya ve Çin'de gelişmiş olması da söylenebilir (Önder, 2011).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin e-kitap okumak için kullandıkları araç ise cep telefonu olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç Odabaş, Odabaş ve Sevmez (2018) tarafından üniversite öğrencilerinde dijital/e-kitap okuma kültürünü belirlemek üzere yaptıkları çalışma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. İlgili çalışmada üniversite öğrencileri arasında teknolojik araçlara sahip olma oranının oldukça yüksek olduğu, katılımcıların çok büyük bir bölümünün ise akıllı telefon sahibi olduğu ve bu durumla ilgili iki cinsiyet arasında da eşitlik olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacılar, teknolojik araç sahiplerinin okuma eylemini de baskın olan bu ortamlar üzerinden sürdürme olasılığının olduğuna dikkat çekmektedirler. Benzer olarak Onursoy'un (2018) araştırmasında da üniversite gençlerinin genelinde dijital araç kullanımının yaygın olduğu, bilgiye ulaşmada da akıllı telefon

kullanımları ön sırada geldiği tespit edilmiştir. Yine Boz (2018) tarafından lise öğrencilerinin dijital okuma kültürlerinin incelendiği araştırma bulgusunda da öğrencilerin en çok akıllı cep telefonlarından okuma yaptıkları en az kullandıkları dijital cihazın ise elektronik kitap okuyucular olduğu tespiti vardır. Buna karşın ABD’de Book Industry Study Group tarafından yapılan bir araştırmada ise genç okuyucuların %47’sinin bilgisayar ekranından, %32’sinin Amazon Kindle (e-kitap), %21’inin iphone ve ipod Touch, %9’unun da cep telefonu ekranından okuduğu görülmüştür (Güneş ve Susar Kırmızı, 2014). Eldeki araştırma sonucuyla çelişen bu bulgu farklı kültürlerde çalışılmış olmasından kaynaklanabileceğini düşündürmektedir. Ayrıca elektronik kitap okuma araçlarının Türkiye’de çok fazla yaygınlaşmamış olması; bunun yerine telefon, tablet gibi alternatif araçların tercih edilmesi olasılığını da güçlendirmektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer bulguda, katılımcıların kitap okuma konusunda büyük bir bölümünün tercihini kâğıt kitaptan yana olduğudur. Başka bir ifadeyle üniversite öğrencilerinin çoğunluğu bir metni ekran üzerinden okumaktan ziyade basılı sayfa üzerinden okuma yönünde tercihte bulunmuşlardır. Bu bulgu Dağtaş (2013), Elkatmış (2018), Gömleksiz ve Kan (2013), Boz (2018) tarafından yapılan araştırma bulgusu ile paralellik göstermektedir. Yine Çetin’in (2007) yüksek lisans ve doktora öğrencileri ile deneysel olarak yaptığı araştırmada da sadece bir katılımcının günlük hayatında ekrandan okumayı tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca oldukça güncel bir çalışma olan Türkiye Okuma Kültürü Araştırmaları (2019) kapsamında da dijital ekranlardan okuma sıklığının sadece yüzde 2 olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın bilgisayar teknolojilerindeki hızlı değişime paralel olarak son on yıllarda insanların okuma kültürü ve alışkanlıklarında değişimlerin olduğu ve yeni okuma biçiminin teknoloji tabanlı okuma anlayışından yana geliştiği pek çok çalışmada ortaya konan bir gerçektir (Chauhan ve Lal, 2012; Güneş, 2010; 2013; Halme, 2011; Liu 2005; Shen, 2006; Duran ve Alevli, 2014). Eldeki araştırmada ortaya çıkan bu durum ise ekran okuma kavramının yeni bir okuma stratejisi olarak görülüp tanınmaması ile ilgili olabileceği gibi, geleneksel okuma alışkanlığının kâğıt üzerinden okuma olarak algılanmasının da bir yansıması olabilir. Ne var ki Bodomo, Lam ve Lee’de (2006) öğrencilerin basılı ya da kâğıt tipi materyalleri okumaktan ziyade elektronik kaynaklı materyallere yöneldiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle önceki on yıllarda insanların bilgisayarla tanışmaları ileri yaşlarda olmasına karşın, günümüz gençliği bilgisayar, internet ve cep telefonu gibi hayatın her anını kuşatan çağdaş teknolojik çevrenin içine doğmaktadırlar. Bundan dolayı bu nesle yabancı literatürde “digikids” yani “diji çocuklar” adı verilmektedir (Özbay ve Özdemir, 2014). Doğdukları günden itibaren teknolojiyle yaşayan bugünün çocuklarına dijital ortamlarda okuma becerilerinin kazandırılması, çağdaşlığın, kalkınmanın ve kültürel gelişmenin önünü açacak nitelik taşımaktadır denilebilir.

Yine araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun ekran üzerinden okumalarını kısa aralıklarla yaptıkları, çok azının da 3 saatin üzerinde aralıksız okudukları anlaşılmaktadır. Bu bulgu Boz (2018) tarafından yapılan ve öğrencilerin dijital bir cihazdan bir günde en çok 1 saat, aralıksız en çok 30 dakika okuma yaptıkları bulgusuyla paralellik göstermektedir. Benzer olarak Odabaş, Odabaş ve Sevmez (2018) üniversite öğrencilerinin günlük okuma eylemlerini, okumayan, az okuyan (160 dakikaya kadar), orta düzeyde okuyan (161- 321 dakika arası) ve çok okuyan (322 dakikadan fazla) olarak dördü bir kategori ile incelemişlerdir. Elde edilen sonuca göre katılımcıların büyük çoğunluğu az okuyan okur tipi kategorisinde yer almaktadır. Başka bir anlatımla üniversite öğrencilerinin elektronik ortamlar üzerinden günlük okuma eylemleri 160 dakika olarak gerçekleşmektedir. Bu durum eldeki araştırma bulgusu ile de paralellik göstermesi bakımından önemlidir. Ne var ki elektronik ortamlar üzerinden okuma sürecinde birtakım zorlukların olduğu bilinmektedir. Pek çok araştırmacıya göre (Başaran, 2014; Güneş, 2010; Dillon, 1992) ekrandan yansıyan ışık okuma verimini %30 düşürmekte ve buna bağlı olarak da gözün ve zihnin fazladan yorulmasına neden olmaktadır. Ayrıca uzun süre ekran üzerinden okunması durumunda en sık görülen rahatsızlıkların; gözlerde yorgunluk, kaşıntı, kızarıklık, kuruluk, yanma, sulanma; bulanık veya çift görme, yavaş odaklanma, renk algısında bozulma ve baş ağrısı olduğu söylenmektedir (Bostancı, 2016). Ne var ki Faghıhmiyardan (2016) yaptığı araştırmada ise akıllı cep telefonu ve bilgisayar kullanımının günlük 3 saati geçtiği zaman 7-14 yaş grubunda göz kusuru eğilimi ve gözlerde yorgunluk hissi tanımlamalarına yol açarken yaş grubu 15-40 yaş arasında olduğunda ise ne göz kusuru ne de göz konforuna ilişkin bir etki yapmadığını tespit etmiştir. Ancak güncel bir çalışma da ise (Odabaş, Odabaş

ve Sevmez, 2018) üniversite öğrencilerinin dijital araçlarla okumaya başladıktan sonra okuma süresinde, kalitesinde ve konsantrasyonda azalma olduğunu tespit etmişlerdir. Bu nedenle gözün sürekli olarak uyarıldığı görsel bir çağda özellikle de eğitim çağında olan gençlerin bakışlarını israf etmemesi önemli bir çıkarımdır. İnternette, sosyal sitelerde, telefon ekranlarında bakışlarını kontrol etmeli, kullanılacaksa bu sürenin daha çok okuma için kullanması gözün doğru ve iktisatlı kullanılması olarak görülmelidir. Diğer taraftan 7-14 yaş grubu öğrencileri için ise dijital okuma sürelerinin bilinçli ve kontrollü gerçekleştirilmesi onların göz sağlığı açısından önemli bir konu olarak görülmesinin gerektiğini kayda geçirebiliriz.

Hal böyle olmasına karşın yapılan araştırmalarda gençlerin boş zamanlarında kitap okumayı, bilgisayar kullanma ve televizyon izleme etkinliğinden daha sonra tercih ettiği görülmektedir (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007). Güneş'in (2016) aktardığına göre benzer bir çalışma da Fransa'da yapılmış, 15-24 yaşındaki gençlerin zamanlarını nasıl geçirdikleri araştırılmıştır. Fransız gençlerinin her gün 3,5 saat TV ya da bilgisayar karşısında oldukları, kâğıt kitapla ise sadece 10 dakika vakit geçirdikleri ortaya çıkmıştır. Yani günümüz gençleri ekran karşısında bir kitaptan 24 kat daha fazla zaman geçirmektedirler. Bu sonuçlar da göstermektedir elektronik ortamların kullanımı, kâğıt kitapların okunmasına karşı açık bir üstünlük sağlamıştır.

Araştırmada üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu bir kitabı baştan sona e-kitap aracından ya da bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi teknolojik araçlar üzerinden okumadıkları tespit edilmiştir. Buna karşın okuduğunu ifade edenlerde azımsanmayacak bir orandadır. Araştırmanın bu bulgusu e-kitap okuyup okumadıklarına ilişkin yapılan bir araştırma ile paralellik göstermektedir. Söz konusu araştırmada 307 kişinin verdiği yanıtı göre yüzde 22 oranında okur (68 kişi) e-kitap okuduğunu belirtirken, yüzde 77'si (239) okumadığını belirtmiştir (Gürcan, 2005). Diğer taraftan ABD'de yapılan araştırmalarda ise her 10 kişiden 3'ünün e-kitap okuduğunu göstermektedir (Oğuz, 2019). Getirilen bu bulgularla birlikte düşünüldüğünde e-kitabın Türk okurlar tarafından çok fazla tercih edilmediği söylenebilir. Ayrıca Duran ve Alevli ise (2014) ekran üzerinden uzun süre okumanın güç olması nedeniyle okuyucuların ya daha kısa metinleri tercih ettiğini ya da göz atarak okuma yaptığını ifade etmektedirler. Her ne kadar büyük çoğunluğu teknolojik ortam üzerinden bir kitabı tam olarak okuma yapmadığını bildirse de, gençlerin bilgiye ulaşma, sosyal medya ve elektronik posta kullanma gibi alışkanlıkları dikkate alındığında, yeni gelişmekte olan okuma aracı ve türünün yeterince bilinmediği ya da benimsenmediği ile açıklanabilir.

Araştırmanın dikkat çeken bir diğer bulgusu ise bir yıl içerisinde okudukları elektronik kitaba yönelik sonuçlardır. Katılımcı kadın ve erkek öğrencilerin e-kitap okuma oranları birbirine yakın ve düşük düzey okuyucu grubu içinde oldukları şeklinde değerlendirilebilir. Bu bulgu da Odabaş, Odabaş ve Sevmez (2018) tarafından yapılan ve katılımcıların yarısından fazlasının kendini orta düzeyde okuyan okur tipi içinde gördükleri araştırma sonuçlarıyla çelişkilidir. Genel itibarıyla her iki okuma aracı üzerinde de üniversite gençliğinin okuma kültürünün istenilen düzeyde olmadığı söylenebilir. Ne var ki bu durumun tipik göstergesi her ilde açılan üniversitelere paralel, şehrin kültürel alt yapısı yerine kafeterya ve eğlence merkezlerinin geliştiği ve şehirlerin çekim merkezleri haline geldiği günümüzde yaşanan acı bir gerçek olarak durmaktadır.

Araştırmanın diğer bir sonucu da, üniversite öğrencileri e-kitap okumalarında tercihlerini roman, hikâye, şiir gibi edebi kitaplardan yana kullanmaktadırlar. Ayrıca kadın katılımcılar arasında bilimsel kitaplar, erkek katılımcılar arasında da kültürel kitaplar en az tercih edilen türleri oluşturmaktadır. Bu bulgu genel okuma kültürünü yoklayan ancak basılı kitaplar üzerine yapılmış bazı araştırma sonuçlarıyla (Yılmaz, 2002; Akça, 2008; Kuş ve Türkyılmaz, 2010; Arı ve Demir, 2013) paralellik göstermektedir. Benzer olarak Türkiye Okuma Kültürü Araştırmaları kapsamında da (2019) katılımcıların okuma için en çok tercih ettiği kitap türlerinin "roman, öykü, şiir gibi kurgu kitaplar" olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın e-kitap üzerinden hangi tür kitapların daha çok tercih edildiğine ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun önemli bir nedeni Türkiye özelinde e-kitap yayınlarının istenilen ölçüde olmaması ile izah edilebilir. Zira TÜİK'in 2018 yılı verilerine göre yayımlanan basılı kitap sayısı 61.265 iken e-kitap sayısı sadece 5.177 olarak belirlenmiştir (BBC News, 2019). Yani kâğıt kitap basımı e-kitaptan 12 kat daha fazla gerçekleşmektedir. Buda alana ilişkin araştırmaların görece daha az olmasına sebep olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmanın diğer bir sonucu da, e-kitap okuyamama nedenleri arasında büyük çoğunluğu e-kitap araçlarının gözü ve zihni yorması ile kâğıt kitabın verdiği (koku, dokunma, doğallık) hisleri vermemesi olduğunu ifade etmişlerdir. Nitekim hem yurtiçi hem de yurtdışı literatür incelendiğinde uzun süre ekran okumanın baş ağrısı, bel ve boyun ağrısı, yorgunluk ve gözlerde sulanma gibi olumsuz yan etkilerinin olduğu görülmektedir (Dağtaş, 2013; Yaman ve Dağtaş, 2013; Jeong, 2012; Dockrell, Earle ve Galvin, 2010; Duran ve Alevli, 2014). Aynı şekilde basılı kitabın verdiği his, haz ve doğallık, elektronik kitaplara karşı halen baskın şekilde tercih edilme nedeni olarak görülmektedir (Azizoğlu ve Okur 2018). Bu bağlamda eldeki araştırma bulgusu literatürü desteklemektedir. Diğer taraftan bu durum insanla kitap arasında kurulan kadim yol arkadaşlığının bir neticesi de olabilir. Zira kitap insan emeği olan bilginin depolanması, taşınması ve yayılmasında en sadık nesne olarak zihinlerde yer etmiştir. Zamanla bu düşünce duygusal bir boyuta evrilmiş ve görüşlerimizin belirleyicisi olmuştur denilebilir.

Çalışmaya konu olan bulgular doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin e-kitap okuma alışkanlıklarını belirlemek üzere ele alınmıştır. Yeni nesil okuma kültürünün gelişimi için, eğitimin her tür ve kademesinde daha geniş çaplı araştırmalar yapılmalıdır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni

Kurul adı = Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu
Karar tarihi= 09.06.2020
Belge sayı numarası= 03

Yazarların Katkı Oranı

Bu çalışma tek yazarlı olarak araştırmacının kendisi tarafından hazırlanmıştır.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışmasını teşkil edecek bir durum ve ilişki bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Abbott, W., & Kelly, K. (2004). *Sooner or later! have e-books turned the page?*. In VALA conference sunulan bildiri. Australia, Melbourne.
- Akca, Ç. (2008). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerine kitap okuma alışkanlığı kazandırmada Türkçe öğretmenlerinin rolü*(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aksaçlıoğlu, A. G. & Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3-28.
- American Library Association. (1978). *Book reading and library usage: a study of habits and perceptions*. New Jersey: Gallup.
- Anameriç, H. & F. Rukancı. (2003). E-kitap teknolojisi ve kullanımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(2), 147-166.
- Arı, E. & Demir, M. K. (2013). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının kitap okuma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), 116-128.
- Arseven, A. D. (1993). *Alan araştırma yöntemi*. Ankara: Gül Yayınevi.
- Aslantürk, E. & Saracaloğlu, A. S. (2010). Sınıf öğretmenlerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının okuma ilgi ve alışkanlıklarının karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 155-176.

- Azizoğlu, N. İ. & Okur, A. (2018). Türkçe öğretmeni adaylarının ekrandan okumaya yönelik metaforik algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (46), 1-21.
- Başaran, M. (2014). 4. sınıf seviyesinde ekrandan ve kâğıttan okumanın okuduğunu anlama, okuma hızı ve metne karşı geliştirilen tutum üzerindeki etkisi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 248-268.
- Başören, M. T. & Beyhan, Ö. (2013). *Ortaokul öğrencilerinin e-kitap okuma düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. International Symposium on Changes and New Trends in Education sempozyumunda sunulan bildiri, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Baştuğ, M. & Keskin, H. K. (2012). Okuma becerilerinin okuma ortamı açısından karşılaştırılması: ekran mı kâğıt mı?. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(3), 73-83.
- BBC News. (3 Mayıs 2019). Yayınevleri 2018'de kâğıt krizine rağmen kitap satışlarını nasıl artırdı?. Erişim Adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-48122755>
- Binatlı, C. (2011). Yeni teknolojiler ve kitabın geleceği üzerine birkaç söz. Z. Hepkon (Ed.), *İletişim ve teknoloji: olanaklar, uygulamalar, sınırlar kitabı içinde*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Bodomo, A., Lam, M. & Lee, C. (2006). Some students still read books in the 21st century: a study of user preferences for print and electronic libraries. *The Reading Matrix*, 3(3), 34-49.
- Bostancı, B. (2016). Dijital göz yorgunluğu sendromu ve kuru göz. *MN Oftalmoloji*, 23, 96-99.
- Boz, M. S. (2018). *Öğrencilerin dijital okuma kültürü*. Ankara: Eğitim Teknolojileri Geliştirme ve Projeler Daire Başkanlığı.
- Bozkurt, A. & Bozkaya, M. (2013). *Etkileşimli e-kitap: dünü, bugünü ve yarını*. Akademik Bilişim 2013, Akdeniz Üniversitesi, Antalya. Erişim Adresi: <https://ab.org.tr/ab13/bildiri/125.pdf>
- Chauhan, P. and Lal, P. (2012). Impact of information technology on reading habits of college students. *IJRREST: International Journal of Research Review in Engineering Science and Technology*, 1(1), 101-106.
- Çetin Y. (2007). *Metin tarama ve okumada ekran kâğıt karşılaştırması*. 16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Tokat.
- Dağtaş, A. (2013). Öğretmenlerin basılı sayfa ve ekrandan okuma tercihleri ile eğitimde elektronik metin kullanımına yönelik görüşleri. *Turkish Studies*, 8(3), 137-161.
- Deloitte. (2015). Global Mobil Kullanıcı Anketi (GMCS). Erişim Adresi: <https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/technology-media-and-telecommunications/articles/global-mobile-consumer-survey.html>,
- Dillon, A. (1992). Reading from paper versus screens: a critical review of the empirical literature. *Ergonomics*, 35(10), 1297-1326.
- Dockrell, S., Earle, D. & Galvin, R. (2010). Computer-related posture and discomfort in primary school children: the effects of a school-based ergonomic intervention. *Computers & Education*, 55(1), 276-284.
- Duran, E. & Alevli, O. (2013). Ekrandan okumanın 8.sınıf öğrencilerinde anlamaya etkisi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 2(1), 1-11.
- Duran, E. & Alevli, O. (2014). Öğrenci görüşleri: dijital metin mi basılı metin mi?. *International Journal of Language Academy*, 2(2), 110-126.
- Dündar, B. (2011). *Kitap nesnesi nesne olarak kitap*. İstanbul: Akın Nalça Kitapları
- Ekiz, D. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayınları.
- Elkatmış, M. (2018). Sınıf öğretmenlerinin ekran okumaya yönelik görüşleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 203-222.
- Faghıhmıyardan, M. R. (2016). *Tablet bilgisayar, akıllı cep telefon kullanımının gözlerin refraksiyon durumuna ve konforuna etkileri* (Yayımlanmamış uzmanlık tezi). İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, İstanbul.
- Gömleksiz, M.N. & Kan, A.Ü. (2013). Öğretmen adaylarının ekran okuma özyeterlik düzeylerine ilişkin görüşleri. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 138-159.
- Güneş, F. (2010). Öğrencilerde ekran okuma ve ekran okuma türleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 1-20.

- Güneş, F. (2016). Kâğıttan ekrana okuma alanındaki gelişmeler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-18.
- Güneş, F. & Susar Kırmızı, F. (2014). E-kitap okumaya yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 196-212.
- Gürcan, H. İ. (2005). *E-kitap yayıncılığı ve uygulamaları*. X. Türkiye’de İnternet Konferansı, 1-6.
- Halme, O. (2011). *E-reading devices as a new medium for newspaper reading* (Unpublished master’s thesis). Aalto University School of Economics, Finland.
- Hawkins, D. T. (2000). Electronic books. *Online* 24(4), 14-25.
- Human Development Report. (2007). *Fighting climate change: human solidarity in a divided world 2007/2008*. New York: United Nations Development Programme.
- Işık, A. D. (2013). Elektronik kitapların eğitimde kullanılabilirliği. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 395-411.
- Jeong, H. (2012). A comparison of the influence of electronic books and paper books on reading comprehension, eye fatigue, and perception. *The Electronic Library*, 30(3), 390-408. DOI:10.1108/02640471211241663.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuş, Z. & Türkyılmaz, M. (2010). Sosyal Bilgiler ve Türkçe öğretmen adaylarının okuma durumları (ilgi, alışkanlık ve okuma stratejilerini kullanım düzeyleri). *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 24(1), 11-32.
- Liu, Z. (2005). Reading behaviour in the digital environments. changes over the past ten years. *Journal of Documentation*, 61(6), 700-712. DOI:10.1108/00220410510632040.
- Mattison, D. (2002). Alice in e-book land: A primer for librarians. *Computers in Libraries*, 22(9), 14-21.
- Merriam, B. S. (2013). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Miles, M. B., ve Huberman, A. M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y. & Sevmez, H. (2018). Üniversite öğrencilerinde dijital/e-kitap okuma kültürü: Selçuk üniversitesi örneği. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(1), 139-171.
- Oğuz, C. (2019). Bir iletişim aracı olarak e-kitap okuyucu: “kitap kurtları” tarihe mi karışıyor?. A. Yapar Gönenç ve M. İris (Ed.), *Dijitalleşme ve dergicilik içinde*, İstanbul: Der Yayınları.
- OKUYAY. (2019). Türkiye Okuma Kültürü Araştırması. Erişim Adresi: <http://okuyayplatformu.com/wp-content/uploads/2020/02/okuma-kulturu-arastirmasi.pdf>
- Ong, W. J. (1995). *Sözlü ve yazılı kültür*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Onursoy, S. (2018). Üniversite gençliğinin dijital okuryazarlık düzeyleri: Anadolu üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 989-1013.
- Önder, I. (2011). E-kitap ve dünyada elektronik kitap yayıncılığı. *Türk Kütüphaneciliği* 25(1), 97-105.
- Önder, I. & Atılğan, D. (2015). Elektronik kitap ve gelişim süreci. U. Al ve Z. Taşkın (Yay. Haz.), *Prof. Dr. İrfan Çakın’a armağan içinde*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Yayınları.
- Önder, I. Y. ve Fenerci, T. T. D. (2010). *Elektronik kitap olgusu ve Türkiye’de durum* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öngöz S. (2015). Elektronik kitap. B. Akkoyunlu, A. İşman ve H. F. Odabaşı (Ed.), *Eğitim teknolojileri okumaları içinde* (ss. 336-353), Ankara: Sakarya Üniversitesi-TOJET.
- Özbay, M. & Özdemir, O. (2014). Türkçe öğretim programı için bir öneri: dijital okuryazarlığa yönelik amaç ve kazanımlar. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 2(2), 31-40
- Özdenören, R. (2016). Dijital ahlak. *Hece*, 20(234-235-236), 621-623.
- Pew Research Center. (2014). *The demographics of device ownership*. Erişim Adresi: <https://www.pewresearch.org/internet/2015/10/29/the-demographics-of-device-ownership/>
- Shen, L-B. (2006). Computer technology and college students’ reading habits. *Chia-nan Annual Bulletin*, 32,559-572. http://lib.chna.edu.tw/bulletin/files/v32_559_572.pdf adresinden erişilmiştir.

- Singh, M & Matsui, Y. (2018). What drives e-book use: a comparative study of paper-based books and e-books in japan. *International Journal of Business & Information*, 13(4), 505-534.
- Soydan, E. (2012). E-kitap teknolojisi ve basılı kitabın geleceği. *Bartın University Journal of life sciences*, 1(1), 18-20.
- TDK. (2011). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Wang, S. & Bai, X. (2016). University students awareness, usage and attitude towards e-books: Experience from China. *The Journal of Academic Librarianship*, 42, 247–258.
- Yaman, H. & Dağtaş, A. (2013). Ekrandan okumanın okuduğunu anlamaya etkisi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 1(2), 64-79.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, B. (2002). Ankara'da ilköğretim öğretmenlerinin okuma ve halk kütüphanesi kullanma alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 16(4), 441-460.
- Yılmaz, K. & Altinkurt, Y. (2011). Göreve yeni başlayan özel dersane öğretmenlerinin kurumlarındaki çalışma koşullarına ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 635-650.
- Zor, A & Kirişcan, B. Y. (2016). Elektronik kitaplar ve sanat eğitimi derslerinde e-kitap kullanımına yönelik bir öneri. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 9(19), 1-14.

Extended Abstract

Introduction

Undoubtedly, book is the most ancient tool in storage, in carrying and transmission of the information. This thousands-year-old relationship is established between the human and the book is also cumulatively developing the cultural memory of human beings. Especially in the last century and thanks to science, developments in the field of technology was spread to all areas of our lives. The most loyal friend of humanity, the books also were affected by this change. In other words, as a reflection of the technology, the book transformed into a new form by transferring into the electronic environment. This rather new form took the attention of those who were interested in this topic, and it is developing with the new studies on it day by day. In general, definitions can be found in terms such as electronic book, e-book, digital book, and z-book. In order not to cause confusion, in this study, the e-book term will be used in parallel with the concepts such as e-government, e-school, and e-signature, which are frequently encountered in daily usage. Accordingly, e-book is generally defined as "digital files consisting of books designed especially to be read on a computer monitor or special e-book reading tools".

To summarize, the printed book, which has a long history, combines with the technology, and gains multiple features such as image, video, and text. This transformation experienced in form of the book also affected its reading style and habits. The main purpose of this study was to reveal the relationship between the university youth and the book in Turkey.

Method

In this study, the semi-structured interview method was used, as one of the qualitative data collection techniques. The semi-structured interviews were preferred as they provided the opportunity to discuss individuals' opinions on knowledge, underlying feelings and attitudes as well as to rearrange and discuss the questions during the interview. The study area of the research includes Kırıkkale University students in 2019-2020 academic year. The students in the study group were randomly chosen and consisted of a total of 545 people, 66.4% female and 33.6% male.

The semi-structured interview form which was developed by the researcher was used to collect research data. The interview form was developed for university students over literature review. For the content validity of the form, opinions were received from 5 expert academicians. In the preparation of the interview questions; features such as being appropriate type and number for the purpose of the study, being clear, understandable, unbiased, open-ended, descriptive and single-purpose questions were focused on. The interview form developed within the framework of these criteria was structured in a content that dealing with the general situations on e-book reading habits of the university students, their reading preferences, book variety and types, as well as the problems

and experiences they encounter during the e-reading process. The necessary corrections were made as result of the feedback received from the experts. In order to check the comprehensibility of the questions, two trial interviews were made, and the form was finalized.

The interviews were carried out by the researcher through online and synchronous video calls. Necessary precautions were taken for the participants in order to feel comfortable, safe and free. In addition, the necessary technical devices and equipment were prepared in advance for the meeting. The demographic informations of the participants were obtained with short questions during the interview process, which lasted between from 5 to 15 minutes. The given answers were recorded by the researcher using both a tape recorder and note-taking techniques. Moreover, during the interview, the researcher paid special attention not to guide, distract from the aim of the subject, and to give equal right to speak and enough/equal time to the participants. Ethical principles were followed in every stage of the research process, from planning, implementation and reporting.

The obtained data was analysed by the researcher. In order to ensure the reliability of the data, the kept records and the transcription of the record were checked over by a second expert and two documents were compared. Then, the data were presented in a table and processed by using the content analysis method, which was frequently used in the qualitative research, and the findings were interpreted with the direct quotation techniques.

Result and Discussion

In this study, which was carried out in order to describe the views of university students on e-book reading habits, it was found out that a very limited number of participating students had an electronic book reading tool. In the relevant literature, it was found out that Turkish society is distant to the e-book reading tool, despite its tendency to technology. Especially in universities, which are seen as the place where cultural formation is intense at its most, the distancing of the youth from the new technology-based reading experience was evaluated as a distressing issue.

The tool used by the university students participating in the research to read e-books was determined as mobile phones. As a matter of fact, in the relevant literature, it was stated that the use of digital tools were common among university students and using smartphones were at the forefront in accessing to information.

Another finding of the study was that most of the participants prefer to read books from printed ones. It was observed that the readings on the screen took place in short intervals and very few of them could read more than 3 hours continuously. In parallel with these findings, it was found out that the majority (63%) of the students did not read a book from the beginning to the end through e-books or technological devices such as computers, tablets and mobile phones.

Another striking finding of the research was the total number of the electronic books they read in a year. It can be evaluated that the e-book reading rates of the participating female (37.6%) and male (47%) students were close to each other and in the low-level reader group. In general, it can be claimed that the reading culture of the university youth was not at the desired level on both reading tools.

Another finding of the research was that the university students preferred art books such as novels, stories and poems while reading e-books. In addition, the least preferred types of books were scientific books (14.6%) among female participants and cultural books (14.8%) among male participants. This finding also matched with the findings of many studies examining the general reading culture (Akça, 2008; Arı & Demir, 2013; Kuş & Türkyılmaz, 2010; Yılmaz, 2002).

Finally, the reasons for not being able to read e-books were also investigated in the study, and most of the participants stated that e-book tools were tiresome for the eyes and brain and did not give the feelings (smell, touch, naturalness) as the printed books gave. As a matter of fact, there was a common opinion in the related literature that the readings made on technology tools tire the eyes and the body (Dağtaş, 2013; Dockrell, Earle & Galvin, 2010; Duran & Alevli, 2014; Jeong, 2012; Yaman & Dağtaş, 2013). Again, there is a brain and a habit that is on reading the writings written on paper for centuries. This situation was interpreted as a result of the ancient companionship established between the human and the book.

Üniversite Öğrencilerinin E-Kitap Okuma Alışkanlıkları

In this study, it was discussed to specify the e-book reading habits of the university students. Further research should be conducted in all types and levels of education for the development of a new generation of reading culture.